

Genel Bilgiler

Dersin Amacı

Bu ders, Türk dilinin Kuzey-Batı (Kıpçak) grubuna ait Kırgız Türkçesini ses bilgisi (fonetik ve fonoloji) açısından tanıtarak öğrencilerin bu lehçeyi sistematik biçimde incelemelerini amaçlar. Kırgız Türkçesinin ses özellikleri Türkiye Türkçesiyle karşılaştırmalı olarak ele alınacak; özgün metinler üzerinde yürütülecek teorik ve uygulamalı çalışmalarla fonetik yapı, ünlü-ünsüz değişimleri, vurgu ve ses olayları öğretilecektir. Böylece öğrencilerin karşılaştırmalı Türk dili araştırmalarına yönelik yeterlikleri ile Türk dünyasının dilsel çeşitliliğine ilişkin farkındalıkları geliştirilecektir.

Dersin İçeriği

Bu ders, Kırgız Türkçesinin yazı dili ve ses bilgisi özelliklerini kapsamlı biçimde incelemektedir. Kırgız alfabesi, fonetik yapı ve temel ses kurallarının yanı sıra yazı diline ait dil bilgisi yapıları ve söz varlığı ele alınır. Öğrencilerin okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik uygulamalı çalışmalarla desteklenen ders kapsamında, çağdaş Kırgız edebiyatı metinleri ile güncel sesli ve görsel materyallerden yararlanılarak dilsel ve kültürel yeterlik kazandırılması hedeflenir.

Dersin Kitabı / Malzemesi / Önerilen Kaynaklar

1. ABDULDAYEV, E. (1998). Azırkı kırgız tili. Bişkek. 2. BATMANOV, İ.A. (1947). Kratkoye vvedeniye v izuçeniye kirgizskogo yazıka. Frunze. 3. KASAPOĞLU ÇENGEL, Hülya (2017). Kırgız Türkçesi Grameri Ses ve Şekil Bilgisi. Ankara: Akçağ yayınları. 4. DERBİŞEVA, Zamira vd. (2005). Til Köpürö (Kırgız Tili Çet Eldikter Üçün) Bişkek: KTMU. 5. SAGINBAYEVA, Burul vd. (2009). Kırgız Tili, Okuu Kitebi 1. Bişkek: KTMU. 6. ERCİLASUN, Ahmet Bican (2012). Türk Lehçeleri Grameri. Ankara: Akçağ. 7. BURAN, Ahmet; ALKAYA Ercan (2011). Çağdaş Türk Yazı Dilleri-I. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 8. BURAN, Ahmet; ALKAYA Ercan (2017). Çağdaş Türk Lehçeleri. Ankara: Akçağ Yayınları. 2. Yayınları. 9. ÖNER, Mustafa (2013). B ugünkü Kıpçak Türkçesi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 10. ORUZBAYEVA, B.O. (1997). Kirgizskiy yazık. Yazıkı mira: Tyurkskiye yazıkı. Bişkek: s.286-289. 11. ÖNER, Mustafa (2013). B ugünkü Kıpçak Türkçesi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 12. ARIKOĞLU, Ekrem vd. (2023). Kırgızca-Türkçe Sözlük, C. I-II. Bişkek: Türk Dil Kurumu Yayınları. 13. TENİŞEV, E.R. (1997). Drevniy kirgizskiy yazık. Bişkek. 14. YUNUSALİYEV, B.M. (1971). Kırgız dialektologiyası, Frunze. 15. BATMANOV, İ. A. (1963). Sovremenniy kirgizskiy yazık. Frunze. Bunun yanı sıra konuya ilişkin akademik makalelerden yararlanılacaktır. Ayrıca bir Kazak Türkçesi romanı üzerine okuma çalışmaları yapılacaktır.

Planlanan Öğrenme Etkinlikleri ve Öğretme Yöntemleri

Anlatma, soru-cevap, araştırma-inceleme

Ders İçin Önerilen Diğer Hususlar

Derse ilişkin güncel akademik yayınların düzenli olarak takip edilmesi gerekmektedir.

Dersi Veren Öğretim Elemanı Yardımcıları

Yardımcı öğretim elemanı bulunmamaktadır.

Dersin Verilişi

Yüz yüze

Dersi Veren Öğretim Elemanları

Dr. Öğr. Üyesi Janarbyek Asımkan

Program Çıktısı

- Kırgız Türkçesinin Türk dili tarihi içerisindeki konumunu belirleyebilme becerisine sahip olur.
- Kırgız Türkçesinin oluşumu, gelişim evreleri ve yayılım gösterdiği coğrafi alanı açıklayabilir.
- Kırgız Türkçesinin tarihî dönemlerde geçirdiği ses değişikliklerini bilir, bunları yazılı metinlerden takip edebilir. Bunun yanı sıra Kırgız Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki temel fonetik farklılıkları açıklayabilir.
- Türk dünyasında meydana gelen siyasî, sosyal ve kültürel gelişmeleri, nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte öğrenir.

Haftalık İçerikler

| Hazırlık Sıra Bilgileri | Laboratuvar | Öğretim Metodları                        | Teorik                                                                                                                                                                                                                                                                        | Uygulama |
|-------------------------|-------------|------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| 1                       |             | Anlatma, soru-cevap                      | İlk ve ikinci derslerde Kırgızistan'ın coğrafi konumu, devlet yapısı, nüfusu ve etnik yapısı anlatılacak;Kırgızların sayısı ve yaşadıkları bölgeler üzerinde durulacaktır. Ayrıca Kırgızların ortaya çıkış tarihi ve “Kırgız” adının anlamı ayrıntılı olarak bahsedilecektir. |          |
| 2                       |             | Anlatma, soru-cevap                      | İlk ve ikinci derslerde Kırgızistan'ın coğrafi konumu, devlet yapısı, nüfusu ve etnik yapısı anlatılacak;Kırgızların sayısı ve yaşadıkları bölgeler üzerinde durulacaktır. Ayrıca Kırgızların ortaya çıkış tarihi ve “Kırgız” adının anlamı ayrıntılı olarak bahsedilecektir. |          |
| 3                       |             | Anlatma, soru-cevap, araştırma, inceleme | 1. Kırgız Türklerinin kullandıkları alfabeler. 2. Kırgız edebi eserleri okunarak üzerinde inceleme yapılacaktır.                                                                                                                                                              |          |
| 4                       |             | Anlatma, soru-cevap, araştırma, inceleme | 1. Ses Bilgisi: Ünlülerin sınıflandırılması ve Kırgız Türkçesindeki ünlülere ilişkin temel özellikler. 2. Kırgız edebi eserleri okunarak üzerinde inceleme yapılacaktır.                                                                                                      |          |

| Sıra | Hazırlık Bilgileri | Laboratuvar | Öğretim Metodları                        | Teorik                                                                                                                                                                                            | Uygulama |
|------|--------------------|-------------|------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| 5    |                    |             | Anlatma, soru-cevap, araştırma, inceleme | 1. Ünlülerde ses değişimleri: ünlülerde kalınlık-incelik, ünlülerde genişlik-darlık, ünlülerde düzlük-yuvarlaklık, ünlü düşesi. 2. Kırgız edebi eserleri okunarak üzerinde inceleme yapılacaktır. |          |
| 6    |                    |             | Anlatma, soru-cevap, araştırma, inceleme | 1. Ünlülerde ses değişimleri: ünlülerde kalınlık-incelik, ünlülerde genişlik-darlık, ünlülerde düzlük-yuvarlaklık, ünlü düşesi. 2. Kırgız edebi eserleri okunarak üzerinde inceleme yapılacaktır. |          |
| 7    |                    |             | Anlatma, soru-cevap, araştırma, inceleme | 1. Konu Tekrarı. 2. Kırgız edebi eserleri okunarak üzerinde inceleme yapılacaktır.                                                                                                                |          |
| 8    |                    |             | Uygulama                                 | Ara sınav                                                                                                                                                                                         |          |
| 9    |                    |             | Anlatma, soru-cevap, araştırma, inceleme | 1. Ünsüzler. 2. Kırgız edebi eserleri okunarak üzerinde inceleme yapılacaktır.                                                                                                                    |          |
| 10   |                    |             | Anlatma, soru-cevap, araştırma, inceleme | 1. Ünsüzler: Ünsüzlerde düzenli ses değişimleri. 2. Kırgız edebi eserleri okunarak üzerinde inceleme yapılacaktır.                                                                                |          |
| 11   |                    |             | Anlatma, soru-cevap, araştırma, inceleme | 1. Ünsüzler: Ünsüzlerde düzensiz ses değişimleri. 2. Kırgız edebi eserleri okunarak üzerinde inceleme yapılacaktır.                                                                               |          |
| 12   |                    |             | Anlatma, soru-cevap, araştırma, inceleme | 1. Ünsüzler: Ünsüzlerde düzensiz ses değişimleri. 2. Kırgız edebi eserleri okunarak üzerinde inceleme yapılacaktır.                                                                               |          |
| 13   |                    |             | Anlatma, soru-cevap, araştırma, inceleme | 1. Ünsüzler: ünsüzlerde ses düşmesi. 2. Kırgız edebi eserleri okunarak üzerinde inceleme yapılacaktır.                                                                                            |          |
| 14   |                    |             | Anlatma, soru-cevap, araştırma, inceleme | 1. Ünlü ve Ünsüz türemesi. 2. Kırgız edebi eserleri okunarak üzerinde inceleme yapılacaktır.                                                                                                      |          |
| 15   |                    |             | Anlatma, soru-cevap, araştırma, inceleme | 1. Konu Tekrarı. 2. Kırgız edebi eserleri okunarak üzerinde inceleme yapılacaktır.                                                                                                                |          |

İş Yükleri

| Aktiviteler                   | Sayısı | Süresi (saat) |
|-------------------------------|--------|---------------|
| Vize                          | 1      | 1,00          |
| Final                         | 1      | 1,00          |
| Ara Sınav Hazırlık            | 3      | 2,00          |
| Final Sınavı Hazırlık         | 3      | 2,00          |
| Ev Ödevi                      | 14     | 3,00          |
| Teorik Ders Anlatım           | 14     | 3,00          |
| Ders Sonrası Bireysel Çalışma | 14     | 3,00          |
| Alan Çalışması                | 14     | 3,00          |

| Aktiviteler | Ağırlığı (%) |
|-------------|--------------|
| Final       | 60,00        |
| Vize        | 40,00        |

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı / ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ( YÜKSEK LİSANS - TEZLİ ) X Öğrenme Çıktısı İlişkisi

| P.Ç. 1 | P.Ç. 2 | P.Ç. 3 | P.Ç. 4 | P.Ç. 5 | P.Ç. 6 | P.Ç. 7 | P.Ç. 8 | P.Ç. 9 | P.Ç. 10 | P.Ç. 11 | P.Ç. 12 | P.Ç. 13 | P.Ç. 14 | P.Ç. 15 | P.Ç. 16 | P.Ç. 17 | P.Ç. 18 |
|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Ö.Ç. 1 |        |        |        |        |        |        |        |        |         |         |         |         |         |         |         |         |         |
| Ö.Ç. 2 |        |        |        |        |        |        |        |        |         |         |         |         |         |         |         |         |         |
| Ö.Ç. 3 |        |        |        |        |        |        |        |        |         |         |         |         |         |         |         |         |         |
| Ö.Ç. 4 |        |        |        |        |        |        |        |        |         |         |         |         |         |         |         |         |         |

Tablo :

- P.Ç. 1 :** Türk dilinin tarihî dönemlerini tanırlar ve bu dönemleri ses, şekil, söz dizimi, biçimbilgisi açılarından yorumlar.
- P.Ç. 2 :** Genel olarak edebiyat kavramını ve Türk edebiyatının tüm sahalarındaki tür, şekil özelliklerini açıklar.
- P.Ç. 3 :** Türk dilinin kullandığı çeşitli alfabeler ve bu alfabelerin Türk dilinin fonetik karakterine uygunluğu konusunda bilgi verir.
- P.Ç. 4 :** Türk dünyası ile ilgili araştırmalarla yararlı olacak yabancı dil ve/veya dilleri öğrenir.
- P.Ç. 5 :** Türk dili ve kültürü sahasının yayılım alanlarını tarihî ve bugünkü özellikleri ile birlikte ortaya koyar.
- P.Ç. 6 :** Türk dilinin dünya dillerine etkisini ve dünya dilleri arasındaki yerini izah eder.
- P.Ç. 7 :** Türk Dünyasında edindiği bilgi ve kazanımlar çerçevesinde çeşitli saha çalışmaları yapabilir.
- P.Ç. 8 :** Türk topluluklarının sahip olduğu ortak kültürel özellikleri nitelendirir ve her topluluğun ortak kültür mirasına katkılarını ifade eder.
- P.Ç. 9 :** Türkçenin çağdaş lehçe ve edebiyatlarına hâkim olduğu için Türk Dünyası ile ilgili her türlü sosyal projelerde görev alabilir.
- P.Ç. 10 :** Dilbilim ve edebiyat terimlerinin dünya ve Türk literatüründeki anlamlarını tanımlar.
- P.Ç. 11 :** Türk Dünyası ile ilgili her türlü sanatsal, sosyal, kültürel etkinliği başarıyla başlatabilir, yürütebilir ve sonlandırabilir.
- P.Ç. 12 :** Uzmanlaştığı Türk lehçelerinde aktarma faaliyetlerinde bulunabilir.
- P.Ç. 13 :** Modern Türk edebiyatının eski Türk edebiyatı ve Türk halk edebiyatı ile olan ilişkisini açıklar. Her bir edebiyat döneminin diğer Türk toplulukları arasındaki ortak ve farklı yönleri ile etkileşimlerini tanıtır.
- P.Ç. 14 :** Orta Asya'da yaygın konuşulan en az bir yabancı dili bildiği için bu bölgelerdeki faaliyetlerde görev alabilir.
- P.Ç. 15 :** Dili oluşturan, etkileyen, geliştiren bütün faktörleri açıklar.
- P.Ç. 16 :** Öğrendiği yabancı dil ve/veya dillerde çeşitli çeviri faaliyetlerinde bulunabilir.
- P.Ç. 17 :** Çağdaş Türk lehçelerinin ses, şekil özellikleri ile söz konusu lehçelerin söz varlığı karakterini tespit eder.
- P.Ç. 18 :** Türk edebiyatının ve kültürünün gelişim dönemlerini açıklar.
- Ö.Ç. 1 :** Kırgız Türkçesinin Türk dili tarihi içerisindeki konumunu belirleyebilme becerisine sahip olur.
- Ö.Ç. 2 :** Kırgız Türkçesinin oluşumu, gelişim evreleri ve yayılım gösterdiği coğrafi alanı açıklayabilir.
- Ö.Ç. 3 :** Kırgız Türkçesinin tarihî dönemlerde geçirdiği ses değişikliklerini bilir, bunları yazılı metinlerden takip edebilir. Bunun yanı sıra Kırgız Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki temel fonetik farklılıkları açıklayabilir.
- Ö.Ç. 4 :** Türk dünyasında meydana gelen siyasi, sosyal ve kültürel gelişmeleri, nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte öğrenir.